

Gevolgen van psychische klachten op het opvoedingsgedrag van de ouders:

Belastende gevolgen voor ontwikkeling van hechting en regulerend vermogen van het kind

Context van de risicobeoordeling

- psychosociaal functioneringsvermogen: overbrenging van de medische diagnose naar een functioneringsdiagnose (effect op het hechtingsvermogen)
- Leeftijd van het kind bij het ziek worden van een van beide ouders
- Vader of moeder aangedaan
- Aanwezigheid van een andere psychisch gezonde ouder of een andere hechtingspersoon
- Ziekte-inzicht en vermogen om te coöpereren (probleemcongruentie en accepteren van hulp)
- Hoeveelheid belastende factoren

Wijzen van doorgeven van psychische aandoeningen

- Genetische dispositie (schizofrenie, manisch-depressieve klachten, verslaving)
- Stoornis in de hechtingsontwikkeling van het kind met een remming van rijping van het brein door interaktiestoornis met de ouders en/of traumatisering (angsten, depressies, persoonlijkheidsstoornissen, verslaving)

Traumatische tang (Michaela Huber)

- Bedreigende situatie-factoren (emotionele mishandeling, geweld, seksueel misbruik etc.)
- Overspoelende angst (Shock, bijna-dood ervaring)
- Onmacht (geen terugvechten mogelijk)
- Hulpeloosheid (geen escape mogelijk)
- Bewustzijnsverandering (noodstop van het panieksysteem, trance, geluksgevoel)

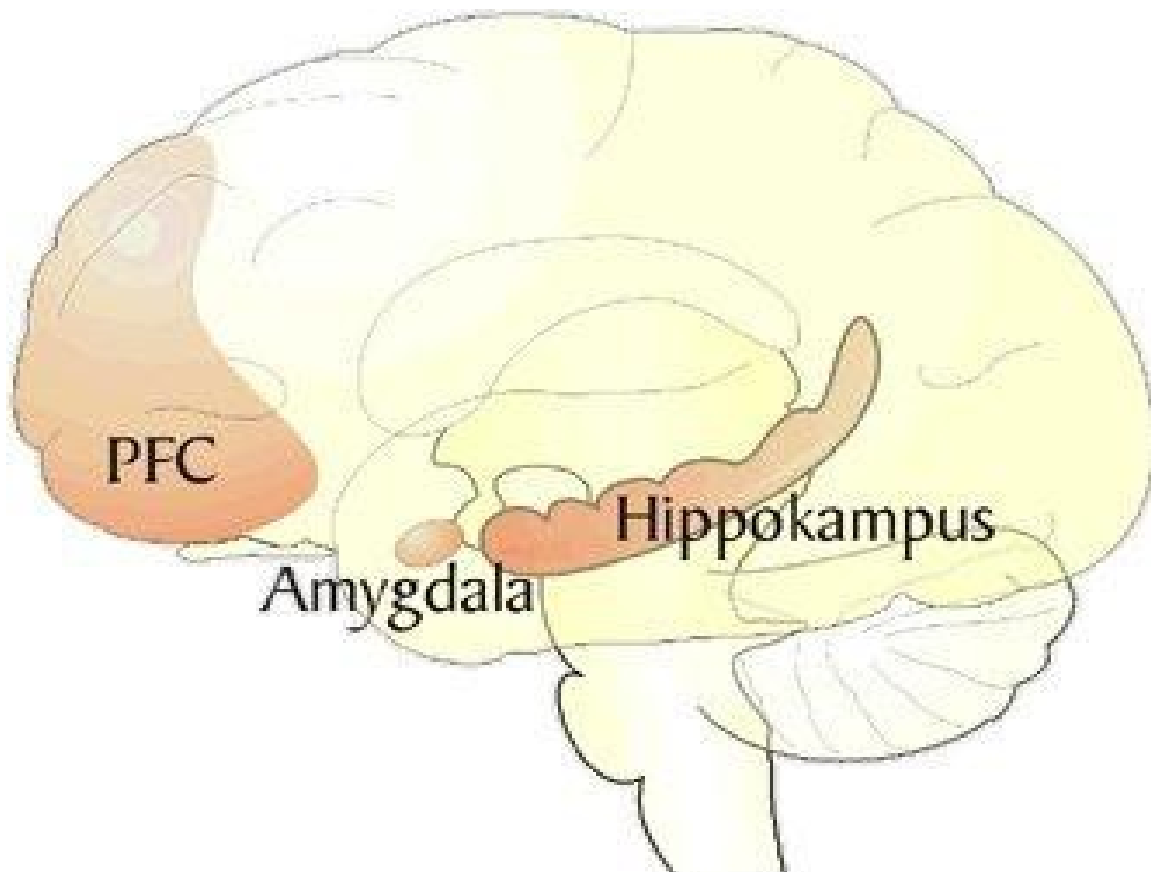
- Geen vechten, geen vluchten, bevroeringsconstellatie

Gevolgen van een trauma

- Neurotoxiciteit: Overspoelen van het brein met stresshormonen
→ vernietiging integrale limbische systeem, hyperactiviteit van de amygdala
- Trauma fragmenten worden geïsoleerd, gedissocieerd en non-verbaal als "Hot Spots" opgeslagen
- Trauma kan niet worden verwerkt als een verhaal met een begin, verloop, betekenis en einde
- Na triggerende stimuli, die het brein overspoelen met levendige beelden met traumatische strekking (flashbacks, „zwart gat“, dissociaties)
- Opnieuw enceneren van dramatische verleden (geen vermogen tot 'leren')

Plasticiteit van de hersenen

- Structurele organisatie van de zenuwcel-netwerken volgens de voorwaarden voor gebruik
- Fysiek in kaart brengen van de interactieve ervaringen met de omgeving
- Duurzaamheid van het ontwikkelings- (leer-) effect (stabiliteit van de synaptische interconnectie) hangt af van: voorspelbaarheid (causale relatie) van de ervaring, herhaling (continuïteit), emotionele lading (betekenis toeschrijven in relatie tot), handelingsrelevantie (probleemoplossen)
- Leeftijd-afhankelijke ontwikkeling van lokale netwerken als functioneringsmodules

PFC = prefrontale schors

Amygdala = amygdala

Hypokampus = hippocampus

Limbische Systeem

- Integratie functie door middel van nauwe contacten met alle hersenstructuren
- Centraal evaluatiesysteem van de mens (vergelijking van de huidigeervaring met eerdere ervaring)
- Hippocampus: het vermogen te herinneren (emotioneel geheugen van ervaringen)
- Amygdala: centrum van de door vrees en angst geleidebeoordeling van gedrag (afweer van gevaren)
- Nucleus accumbens: beloningssysteem voor vreugdevol leren, succesvol problemen oplossen (overproductie van dopamine daarop volgende afvloeiing van endorfine), intrinsieke motivatie

Prefrontale cortex

- Strategische competentie (anticipatie)
- Probleemoplossend vermogen (omgaan met hoge complexiteit)
- Handelingsbekwaamheid: voorzichtigheid, planning

- Zelfreflectie / empathie
- motivatie, concentratievermogen
- Inzicht in eigen handelen, flexibiliteit:
- frustratietolerantie, impulscontrole
- geweten (morele autoriteit)

De pasgeborene

- Aangeboren, vaste perceptie-actie patronen (automatismen, impulsiviteit)
- Ervaring met de affecten als katastrofisch emoties (woede, angst, honger, pijn, intense behoefte) → activering van de amygdala
- Verbinding van globale (ongedifferentieerde) gevoelstoestanden aan strijd (aanval, toenadering)- vlucht- (vermijdings-)reacties of verstarring
- Gevoel van overweldigd zijn (onmacht) bij uitblijven van handelen
- Contactvorming met buitenwereld via het aangeboren hechtings- (nabijheid, veiligheid, verzorging) - en verkennende gedrag (afstand, groei, autonomie)

Onderdrukking van de verkenning

- traumatisering (vernietiging van limbische netwerken, hyperactiviteit van de amygdala, angst, flashbacks na triggerende stimuli, oerwantrouwen)
- Belastende gevolgen voor hechting: ontmoediging, negatief of onvoorspelbare feedback tijdens het oplossen van problemen (schaamtegevoel, zelf inefficiëntie)
- Verwennerij in de zin van goedbedoelde interventies (draaiende ouders)
- Gevolgen: ontkoppeling van het oplossen van problemen van het beloningssysteem, vernauwing, vermijdingsgedrag → ontwikkelingsstoornis (afhankelijkheid)
- Vervangingsacties: eten, PC games, drugs, alcohol, risicovol gedrag, criminaliteit

Vooronderstellingen voor succesvolle ontwikkelingsprocessen: Moeder vormt de "veilige basis" (externe regelgevingsbijstand, empathie, "innerlijke radarsysteem" voor kinderlijke signalen, een hoge responsiviteit)

- Perceptie van non-verbale signalen van het kind en ontwikkelingsinitiatieven (gezichtsuitdrukkingen, blikken, doelgerichte bewegingen, vocalisaties)
- Correcte interpretatie van de signalen in onderscheiding van de eigen behoeften
- Tijdige (minder dan 3 seconden!) en passende reactie (volgen, verbaal bevestigen, kalmeren, aanmoedigen en leiden)
- Ontwikkeling van een onderlinge overeenstemming (synchroniciteit van psychofysiologische ritmes, "wederkerigheid"): mimisch en vocaal spiegelen van de affecten van het kind (spiegelneuronen)
- Mogelijkheid tot snel weer goed maken na een onderbreking van de relatie (troost, herstel van de binding → normalisering van cortisolspiegel)

Vorbewuste identiteitinprenting bij succesvolle ontwikkeling (18 maanden)

- 'Basic trust' (werkmodel voor een veilige gehechtheid, het gevoel van samenhang, self-efficiëntie)
- Stabiele preverbale representaties van de primaire verzorgers met hun affectieve en cognitieve eigenschappen
- In tijd stabiel, bestand tegen verandering (organisch verankering) persoonlijkheidskenmerken
- Inbedding van het latere door taal beheerste bewustzijn

Vreemde Situatie Test (Mary Ainsworth):

Bepaling van hechtingpatronen van het kind op de leeftijd van 12-18 mnd

- Veilige hechting (evenwichtige balans tussen hechting en exploratie; beschermende factor tegen kritische gebeurtenissen in het leven)
- Onveilige (ambivalente of te vermijden) hechting: dominantie van hechtend of verkennende gedrag → risicofactor met een verhoogdekwaetsbaarheid voor psychosociale belasting
- Gedesorganiseerde gehechtheid status (hechtingsstoornis!) na traumatisering: verwaarlozing, emotionele en lichamelijke mishandeling, seksueel misbruik (afwezigheid van enige handelingsstrategie, aanpak ter vermindering van conflicten ten opzichte van hechtingsfiguren)

Structurele kenmerken van psychische stoornissen

- **Vulnerabiliteit** (Kwaetsbaarheid) tegenover psychosociale stress

(overbelasting) →

Angst (wantrouwen, schaamte, hulpeloosheid) als een indicator van Structurele zwakte en mediator van psychologische decompensatie

- regressie op archaïsche perceptie-actie reflecties (controleverlies): aanval (strijd)- vlucht (vermijding) - verstarring (dissociatie)
- Ontwikkeling symptom: verstoring van de waarneming van de werkelijkheid (waan, hallucinatie, dissociatie, delirium, roes enz.), zelfverwondend gedrag, affectieve syndromen, etc.
- **Identiteitswijziging:**
Schizofrenie, manisch-depressieve klachten: symptoomvrije tussenperiodes, acute fases, post remissieve fases, chronificering
Traumatisering: aangepaste inhoud voor aandeel volwassenen, getraumatiseerde aandelen
- **Passieve, vermijdende hanterings-strategieën** (coping, vernauwing):
Angst, schaamte (stigma, eigenwaarde), hulpeloosheid, bescherming tegen buitensporige eisen en triggerende situaties

Vermijdingsgedrag (escape)

- Afbreken van contacten met familie en maatschappelijke instituties; terugtrekking in de peer groep (vriendengroep) met regressieve tendensen (infantiele fantasieën met betrekking tot geborgenheid en volkomenheid)
- Schoolverzuim, beëindiging van de opleiding (gebrek aan belangstelling, "pesten", schaamtegevoel, angst)
- Misbruik van drugs (zelfmedicatie voor zelf-kalmerings- en affectregulatie)
- Zich terugtrekken in de virtuele wereld van het internet
- Ontkenning van problemen (post)
- Sociaal isoleren (onderduiken in de woning)
- Zelfverwondend gedrag, suicide
- Onbetrouwbaar als het gaat om data en afspraken (voorwendsels, „misverstanden“, Pseudologia fantastica)
- Afwijzing van hulp- en therapie-aanbod (gelijkstellen van hulp en controle, ontbrekende ziekte-inzicht)
- Goed-kwaad-dichotomie (splitsing): Van de ene arts(therapeut) naar de andere overspringen, shoppen langs instituten (crèches, scholen enz.), verandering van woonplaats
- Ontkenning van problemen (post)

- Sociaal isoleren (onderduiken in de woning)
- Zelfverwondend gedrag, suicide
- Onbetrouwbaar als het gaat om data en afspraken (voorwendsels, „misverstanden“, Pseudologia fantastica)
- Afwijzing van hulp- en therapie-aanbod (gelijkstellen van hulp en controle, ontbrekende ziekte-inzicht)
- Goed-kwaad-dichotomie (splitsing): van de ene arts(therapeut) naar de andere overspringen, shoppen langs instituten (crèches, scholen enz.), verandering van woonplaats

Pathologische gebruik van het internet

- multimedia-apparaten (mobiele telefoon) : telefoneren, SMS, chatten (pseudocontacten) → miniatuur werkplaats om complexe angsten voor hun perceptie te compenseren → geen uitproberen van alternatieve copingsmechanismen
- multiplayer online rollenspellen (Counter Strike, WoW, Second Life): duidelijke structuren (regels, veiligheid, oriëntatie); beloningssysteem (activering van het dopamine-systeem) met de ervaring van self-efficacy en erbij horen; transcantaal zichzelf ervaren als Avatar in een sprookjeswereld (omnipotentie door uitgeschakelde lichaamservaring)

Afbreuk van van het psychosociaal functioneringsniveau (multi-probleem constellatie)

- Desorganisatie: chaotische omgang met tijd en geld, verwaarlozing, vervuiling
- Coöperatieve problemen met de autoriteiten (gebrek aan betrouwbaarheid en het zich houden aan afspraken, schending van de plicht tot meewerken)
- Conflicten met de sociale omgeving (vereenzaming, scheiding / echtscheiding van ouders, alleenstaande moeders)
- Sociale daling (werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, armoede) → stigmatisering (schaamtegevoel)
- Afbreuk van opvoedingsvaardigheden (inconsistente opvoedingsstijl) Afbreuk van voorbeeld-rolmodel (regels, grenzen, waarden, zelfbeheersing, belangstelling, inspanning)

Cognitieve basisprincipes van de Borderline-persoonlijkheid

- „Ik ben een slecht mens!“ (slechte moeder) → schuld- en schaamtegevoel
- „Ik kan niemand vertrouwen!“
- „Ik mag nooit de controle uit handen geven!“
- „Ik heb een partner (helper) nodig, die me altijd begrijpt, verzorgt en beschermt!“ → Idealisering/ontwaarding (dader/slachtoffer-opnieuw enceneren: “overspring-gedrag”)
- „Mijn kind houd niet van me!“ → teleurstelling, woede
- „Mijn kind doet, wat hij wil!“ → machteloosheid, hulpeloosheid, onbegrip

Hechtingsgedrag van het kind voert bij de getraumatiseerde moeder tot:

- Vermijden van fysieke nabijheid (gelijkstelling van intimiteit en gevaar))
- Ontwikkeling van dissociatieve (trance-achtige) toestanden: b.v. onoplettendheid, "bevriezing", amnesieën
- Intrusieve gedachten en beelden (flashbacks)
- Tegelijkertijd angstig-geschrokken en beangstigend schrikanjagendgedrag (agressieve, defensieve reacties)

Gezinsstructuren (partnerkeuze)

- Primaire familie: ambivalentie conflict tussen afhankelijkheid en zelfstandigheid (dadercontact)
- verzorgingsgemeenschap (zelfopofferingschema van de partners)
- dader/slachtoffer-opnieuw enceneren:
- slachtoffer/slachtoffer-symbiose

Opheffing van de generatiegrenzen

„Spoken in de kinderkamer“

- Negatieve representatie van het eigen moederschap: Verlies van vertrouwen in de eigen intuïtieve vermogens → hoog niveau van angst, hulpeloosheid, gebrek aan inzicht over het gedrag van het kind
- Negatieve representatie van het kind: perceptie van het kind als een volwassene, gedemoniseerd tot een "klein monster" (eventueel gelijkstelling met 'kwade' mannen in de voorgeschiedenis, zoals b.v. de vader van het kind); zondebok functie, relatievorming in de vorm van

"strijd" “

- Rivaliteit tussen broers en zusters, functionalisering van het kind ter bevrediging van de eigen behoeften (aanspraak maken op verzorging, kind tot ouder maken)

Rollen van kinderen in gezinnen met psychisch zieke ouders

- Held: bewust van verantwoordelijkheid, pleger, vervanger van partner, voorbeeldig kind
- Zondebok: acting-out kind, geëxternaliseerd, opvallend gedrag, zwarte schaap
- Verloren kind: zwijgzaam, onderdanig, onzichtbaar
- Clown: vredestitcher, mascotte, benjamin, kameleon
- Ziek kind

Marte Meo (Maria Aarts)

- Analyse van de ouder-kind interactie met videografie (gevolgen, benoemen, leiden)
- Ontwikkelingsdiagnostiek - ondersteuning en vooruitzichten
- Training van hechtings- en opvoedingsgedrag
 - Illustratie en een herhaling zo vaak als gewenst van succesvolle interacties tussen moeder / kind (genieten!)
 - Weerlegging disfunctionele aannames van hechtingspersoon (hulpeloosheid, afwijzing door het kind) door test in de realiteit
 - Versterking van de self-efficacy overtuigingen (vermindering van angst-niveau)
 - Blijvende leerervaringen mogelijk maken

©Hipp